

บทที่ 2

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษารวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องงานหัตถกรรมชาวเขานั้น ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก

สารณี มณีโชติ (พ.ศ. 2526) ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของผ้าทอกะเหรี่ยง กรรมวิธีการทอผ้า การย้อมสี ในลักษณะที่เป็นเทคนิคเฉพาะเผ่ากะเหรี่ยงและลวดลายผ้าทอต่าง ๆ ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย วัตถุประสงค์ในการศึกษาก็เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและวิธีการทอผ้าของกะเหรี่ยง

ฮิรค โคเฮน (พ.ศ. 2524) ได้ศึกษาเรื่องศิลปเพื่อการพาณิชย์ของเผ่าแม้ว และเผ่าเย้าทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาถึงวิวัฒนาการด้านศิลปของเผ่าแม้วและเผ่าเย้าที่เปลี่ยนไปเนื่องจากได้รับอิทธิพลทางการค้า จากการผลิตเพื่อใช้เอง เพื่อความสวยงาม และชื่นชมในเผ่าตน มาเป็นการผลิตเพื่อขาย และตอบสนองความต้องการของตลาดในรูปแบบต่าง ๆ ถึงแม้ปัจจุบันงานฝีมือของเผ่าแม้วและเผ่าเย้าจะเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปดั้งเดิมกับศิลปที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ก็ยังให้คุณค่าทางศิลปที่มีชีวิตชีว ๆ เพราะเป็นศิลปเพื่อการพาณิชย์ มักจะมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคนั่นเอง รายงานการศึกษานี้ เป็นการกล่าวถึงการเริ่มต้นของอาชีพการทำงานหัตถกรรมเผ่าแม้วและเผ่าเย้าว่าเกิดจากบุคคลภายนอก ที่ต้องการช่วยเหลือชาวเขาให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อันเป็นสินค้าประเภทงานฝีมือ ที่มีศิลปเฉพาะตนได้อย่างค่อนข้างได้มาตรฐานในปัจจุบัน

นอกจากนั้นก็มียานศึกษารวิจัยประเภทการวิจัยแบบบริสุทธิ์ (Pure Research) ที่สามารถจะนำผลการศึกษานั้น เป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานที่จะทำความเข้าใจและเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องสินค้าหัตถกรรมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ศึกษากรณีทอผ้า ณ หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม นี้ได้เช่น

โครงการรวบรวมข้อมูลชาวเขา สถาบันวิจัยชาวเขา (พ.ศ. 2525) ได้

รวบรวมผลการศึกษาวิจัย ถึงความเป็นมาของเผ่ากะเหรี่ยง ว่าเป็นชาวเขาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย โดยอพยพมาจากประเทศพม่า ปัจจุบันมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกระจายตัวอาศัยอยู่ใน 15 จังหวัด และอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด และเป็นเผ่าที่มีประชากรมากที่สุด สังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่มีการผลิตเพื่อยังชีพเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันวิถีการดำรงชีวิตแบบเดิมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากความจำกัดในพื้นที่ทำกินและผลของการที่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกทำให้มีการพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจของสังคมภายนอกมากขึ้น

อาณันท์ กาญจนพันธ์ (พ.ศ. 2521) ในรายงานเรื่องโครงสร้างเศรษฐกิจชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย ได้อธิบายถึงลักษณะการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ปัจจัยการผลิตและผลผลิตต่าง ๆ ของชาวเขา ว่ามีระดับการผลิตและการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภค ได้เริ่มถูกอิทธิพลของสังคมภายนอกที่มีเงินตราเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนเข้ามาให้เกิดการผลิต การแจกจ่ายผลผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ต้องพึ่งพิงกับสังคมภายนอกที่ตนเองมิได้กำหนดเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ลิขิต ธีรเวคินและคณะ (พ.ศ. 2521) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยชาวจีน ชาวมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ ชาวยวนอพยพ และชาวเขาเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากชนกลุ่มน้อย ในกรณีชาวเขาได้รายงานถึงความเป็นมาของชาวเขากิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล

ที่ดำเนินการเกี่ยวกับชาวเขา นโยบาย และ ระเบียบปฏิบัติทางราชการตามมติคณะกรรมการชาเข่าแห่งชาติ พร้อมทั้งการวิเคราะห์นโยบายรัฐบาล และข้อเสนอแนะในการ

แก้ปัญหา ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นการศึกษาจากเอกสารทั้งสิ้น

สำหรับงานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับชาวเขา ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่ต้องการศึกษานี้ ได้โดยตรงก็มีงานวิจัยดังต่อไปนี้

จันทร์บุรณ สุทธิและคณะ (พ.ศ. 2522) ได้ศึกษาถึงภาวะเศรษฐกิจและ

สังคมของหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน ซึ่งได้สรุปว่า หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ดาก และแม่ฮ่องสอน เพื่อมาทำบุญที่วัดพระบาทห้วยต้มและหนีจากโจรผู้ร้ายในหมู่บ้าน เดิม วัดพระบาทห้วยต้มเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมทางศาสนาและการพัฒนาต่าง ๆ สำหรับเศรษฐกิจของหมู่บ้านจัดได้ว่า เป็นหมู่บ้านที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ เพราะผลผลิตพืชไร่ไม่พอบริโภคทั้งปี ที่ดินทำกินมีคุณภาพไม่ดี ชาวบ้านจึงต้องหารายได้เลี้ยงชีพด้วยการทำงานรับจ้างต่าง ๆ งานอุตสาหกรรมในครัวเรือนเช่น ทอผ้า ตีเหล็ก และทนศิลาแลง เป็นต้นมาของรายได้ที่เป็นตัวเงินที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม และได้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านพระบาทห้วยต้มที่ประกอบด้วย หน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 9 หน่วยงาน เข้าไปพัฒนาและช่วยเหลือชาวเขาในทุก ๆ ด้าน ระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 - 2524

ปีเตอร์ ฮิลตัน (พ.ศ. 2518) นักมนุษยวิทยาชาวออสเตรเลีย ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาวเขา หมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกเรื่อง Karen Subsistence : The Limits of Swidden Economy In North Thailand ผลงานวิจัยได้กล่าวถึงการที่ใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ใช้ในการกลิ้งกรรม การจัดการแรงงานในไร่แบบกะเหรี่ยง ตารางการทำงานทั้งปี ตลอดจนการตอบสนองการผลิตด้านการเกษตรที่ประสพการณ์การผลิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าเดียวที่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ การศึกษาดังกล่าวนี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมไร่ นาและประสพการณ์การทำงานหาเลี้ยงชีพ ของเผ่ากะเหรี่ยงโดยทั่วไปเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ก็มีรายงานการวิจัยที่ไม่ได้ศึกษาเฉพาะเผ่ากะเหรี่ยง แต่รวมถึงการศึกษา และผลการศึกษาที่เป็นรายละเอียดเฉพาะด้าน จะเป็นแนวทางที่นำไปศึกษา

วิเคราะห์เข้ากับการหัตถกรรมของชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยงที่จะศึกษานี้ได้เช่น

พลตำรวจตรีสุรพล จุลละพราหมณ์ (พ.ศ. 2514) ได้รายงานในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง นโยบายและการดำเนินงานพัฒนาชาวเขาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ เป็นการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ และสังคมของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สภาพปัญหา และข้อยุติที่เป็นสรุปของปัญหาพร้อมทั้งผล เสนอแนะทางนโยบายเกี่ยวกับชาวเขาที่เป็นการสรุปจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2514 เช่น นโยบายต่างประเทศ การควบคุมการโยกย้ายประชากร การปลูกฝิ่น การศึกษา การสาธารณสุข ตลอดจนนโยบายทางการบริหารงานชาวเขาที่เป็นการเสนอรายละเอียดข้อมูลการดำเนินงาน เกี่ยวข้องกับชาวเขาในทุกด้าน

มนัส มณีประเสริฐ และคณะ (พ.ศ. 2519) ได้ศึกษาผลกระทบโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และแผนงานพัฒนาชุมชนชาวเขาต่อไป เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเฉพาะรายในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าแม้วสามหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองหอย หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านห้วยเตาลู อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีศึกษาทั้งแบบ Cross Sectional Analysis และ Time Series Analysis. ที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ระหว่างหมู่บ้านที่เริ่มมีโครงการ การพัฒนาในระยะเวลาที่ต่างกัน คือ หมู่บ้านหนองหอย ที่มีโครงการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไป กับหมู่บ้านห้วยเตาลู ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการพัฒนาใด ๆ เข้าไปเลยและสามารถควบคุมได้ ในส่วนของ Time Series Analysis เป็นการศึกษากการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยกำหนดเงื่อนไขของปี 2506 และปี 2516 เป็นปีที่ตัดสินช่วงเวลา ก่อนหรือหลังโครงการต่าง ๆ ที่ จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้น ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงในทาง เศรษฐกิจในชุมชนชาวเขาที่เป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนานั้น มีลักษณะแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม

ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เข้าไปดำเนินการมีลักษณะไม่สมบูรณ์แบบ ไม่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมเศรษฐกิจของชาวเขา กล่าวคือ มีโครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมการผลิตการเกษตร โดยขาดการพัฒนาด้านการตลาด นอกจากนั้นชาวเขาเองก็ยังไม่พร้อมในเรื่องเงินทุน แรงงานหรือเทคนิคการผลิตแบบใหม่ เป็นต้น

พันธุสุรย์ ลดาวัลย์ และคณะ (พ.ศ. 2526) ได้ศึกษาในเชิงสังคมวิทยา และวัฒนธรรมถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาทางสังคมที่มีต่อสตรีและเด็กชาวเขาเป็นการประเมินผลความช่วยเหลือขององค์การยูนิเซฟที่มีต่อชาวเขา โดยผ่านการดำเนินงานของกองสงเคราะห์ชาวเขา หมู่บ้านที่ศึกษามี 36 หมู่บ้านใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แยกเป็นหมู่บ้านที่องค์การยูนิเซฟเข้าไปดำเนินการ 27 หมู่บ้าน กับที่ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการอีก 9 หมู่บ้านเพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บจากหัวหน้าครัวเรือน สตรีแม่บ้าน และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาที่รับผิดชอบในพื้นที่ จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า โครงการฝึกอบรมอาชีพ การอนามัย หรือการให้บริการสงเคราะห์ต่าง ๆ ได้ส่งผลให้การยกระดับสถานภาพของสตรีและเด็กชาวเขาให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบท แต่ก็มีข้อสังเกตว่า การให้บริการต่าง ๆ แก่ชาวเขานั้น นอกจากจะต้องจัดให้เพียงพอสอดคล้องกับความต้องการและลักษณะสภาพของสังคมของแต่ละเผ่าแล้ว ควรจะมีการปลูกฝังแนวความคิดให้ชาวเขารู้จักช่วยตนเอง และพึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต เพราะมีฉะนั้นแล้ว องค์การยูนิเซฟ หรือองค์การระหว่างประเทศอื่นใด ก็คงจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาต่อไปโดยไม่มีสิ้นสุด

ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี และคณะ (พ.ศ. 2528) ได้เสนอรายการวิจัยหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพของงานหัตถกรรมที่สำคัญ 3 ประเภท คือ งานแกะสลัก จักสาน และสิ่งทอหรือผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง การศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ ได้เสนอรายละเอียดที่ประกอบกันเป็นโครงสร้างของหัตถกรรม

ทั้ง 3 ประเภท โดยเฉพาะผ้าทอพื้นเมืองซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะ การผลิต วัตถุดิบ เทคนิคการผลิต และการตลาดต่าง ๆ ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา ใช้ ข้อมูลทุติยภูมิในการวิเคราะห์โครงสร้างความเป็นมาและความสำคัญของงานหัตถกรรม ในเชิง เศรษฐกิจและสังคม สำหรับข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องใน กิจกรรมงานหัตถกรรมจะเป็นรายงานข้อเท็จจริง พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา และอุปสรรคของสินค้าผ้าทอในจังหวัด เชียงใหม่และลำพูน การศึกษาดังกล่าวนี้พอจะ เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ศึกษา เข้ากับลักษณะงานหัตถกรรมประเภทเดียวกัน เช่น ผ้าทอของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้

วสันต์ ศิริพูล และคณะ (พ.ศ. 2522) ได้ศึกษาฟังก์ชันการผลิตของพืช เศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยงในเขตลุ่มน้ำบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัด เชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2522 เป็นการศึกษาในเชิงปริมาณ เป็นครั้งแรกในสาขาวิชา Economic - Anthopology โดยการศึกษาฟังก์ชันการผลิตของข้าว ข้าวโพด และฝิ่น โดยใช้รูปแบบฟังก์ชันการผลิตของ Cobb - Douglas ที่ผู้ศึกษาได้ให้ที่ดิน แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ สำหรับเงินทุนที่ใช้ซื้ออุปกรณ์การผลิตหรือปุ๋ย ยาฆ่า แมลงต่าง ๆ นั้น ไม่ได้นำมาพิจารณาด้วย เพราะมีส่วนของการใช้น้อย และการ คำนวณออกมาเป็นตัวเลขเชิงปริมาณทำได้ยากในระบบเศรษฐกิจของชาวเขา ข้อมูลที่ ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลแบบ Cross - Sectional Data ผลการศึกษาพบว่า ในฟังก์ชันการผลิตข้าว ข้าวโพด และฝิ่นนี้ ที่ดิน แรงงาน เป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสัมพันธ์ กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ